

FAZER FINNLEVY

DIGIT

Finnlevylle vuonna 1978 perustettu levymerkki DigIt liittyy osaltaan siihen aikakauden tilanteeseen, missä erittäin vankan kotimaisen musiikin tuotannon luonut Love Records -yhtiö oli ajautunut taloudellisiin vaikeuksiin, minkä myötä yhtäältä oli oletettavissa tietynlainen tyhjiö Loven tuotannon mahdollisesti loppuessa, ja toisaalta sen artistirosteri olisi etsimässä itselleen uutta julkaisijayhtiötä.

Loven menestyksekkäimmistä artisteista jo tuolloin legendaarisen maineen luonut rock-bändi Hurriganes oli juuri siirtynyt Fazer-konsernin omistuksessa olleelle Scandia-yhtiölle, ja johtaviin lauluntekijöihin lukeutunut Juice Leskinen puolestaan saman konsernin (juuri Scandian alaisuuteen siirretylle) Hi Hat -merkille, mikä oli aloittanut näyttävällä julkisuudella jo vuonna 1975.

Soundi-lehden tammikuun numerossa vuonna 1978 oli ¼-sivun kokoinen mainos, jossa toivotettiin The Group -niminen fuusiorockyhtye tervetulleeksi Finnlevy-yhtiöön. Mainoksessa ei näkynyt vielä levymerkkiä DigIt, minkä ensimmäinen julkaisu The Groupin samanniminen albumi sitten kesällä 1978 oli. Yhtyeen kantaviin voimiin kuului basisti/säveltäjä Pekka Pohjola, joka oli noussut maineeseen Lovelle levyttäneen Wigwam-yhtyeen jäsenenä, minkä lisäksi hän oli ehtinyt julkaista yhtiöllä myös kolme omaa albumiaan. Neljännekin valmistelut olivat jo pitkällä, kun Loven vaikeudet nousivat esiin, ja loppujen lopuksi Pohjolan neljännestä omasta albumista Visitation (DIGLP 4) tuli DigIt:in neljäs julkaisu. The Groupin albumikin oli alun perin Loven tuotantoa, ja DigIt:ille siirtyivät Lovelta samantapaisesti uusien levytysprojektinsa myötä myös laulajat Maarit Hurmerinta ja Timo Kojo.

Maarit oli kahdella Love-albumillaan herättänyt paljon huomiota etenkin ammattipiireissä, ja Finnlevy-debyytti ***Siivet saan*** (DIGLP 3) sai kautta linjan erinomaisen kiittäviä arvioita, ja se menestyi myös kaupallisesti hyvin. Korkeimmillaan se kävi myyntilistan kolmantena loppuvuodesta 1978, saavuttaen noin vuoden kuluttua kultalevyrajan (25 000). Kojo puolestaan oli laulanut muutamilla Love-singleillä, sekä toiminut yhden albumin yhtiölle levyttäneen Madame George -yhtyeen solistina. Hänenkin oma levytysprojektinsa aloitettiin Lovelle, mutta se lopulta julkaistiin loppukevällä 1979 DigIt:in viidentenä albumina, nimeltään ***So Mean*** (DIGLP 5). Albu-

mi – ja erityisesti solisti itse – saivat aivan poikkeuksellisen ylistäviä arvioita, ja tämäkin julkaisu muodostui myyntimenestykseksi, käyden loppukesästä listan sijalla seitsemän. Kultalevyrajan se saavutti puolessatoista vuodessa.

Diglt starttasi siis sekä arvostetusti että menestyksekkäästi, ja se profiloitui suunnitelmien mukaan laatumerkiksi. Niin Maarit kuin Kojokin jatkoivat menestystään seuraavilla albumeillaan. Kolmannen, nimeltään Elämän maku (DIGLP 13) jälkeen Maarit siirtyi vuonna 1981 toisalle (palaten Finnlevylle 1993), mutta Kojo jatkoi yhtiöllä, siirtyen 80-luvun puolivälissä Kräk!-merkille, ja suomenkieliseen materiaaliin. Kojon englanninkielistä (Jim Pembroken tekemää) materiaalia markkinoitiin sellaisenaan ulkomaille, ja Maarit teki kaksi englanninkielistä singleä ohjelmistonsa tunnetuimmista lauluista (mm. **Jäätelökesä**, Frank Robsonin tekstillä **Call Me Up**), mutta kummankaan suhteen markkinat eivät laajemmin avautuneet.

Diglt:illä julkaistiin myös muutamia jazzalbumeja: trumpetisti Markku Johanssonin **Funny Tricks But Beautiful** ja **Blue Echoes** (DIGLP 18, 31), pianisti Olli Ahvenlahden **Tämä on ensimmäinen päivä** (DIGLP 26) ja pianisti Jukka Linkolan **Scat Suite** (DIGLP 25) ilmestyivät vuosina 1982–86. Linkolan levyllä lauloi espoolainen jazzlaulukvintetti Opus Five, ja yhtyeenä oli säveltäjän oma Octet, joka teki toisen albuminsa **Lady in Green** vuonna 1982 Hi Hat-merkille. Ahvenlahden levyllä hänen säveltämiään moderneja suomalaisia runoja tulkitsivat solisteina Pepe Willberg ja Irina Milan. Milan levytti Diglt:ille myös omalla nimellään albumin, jossa säveltäjä/sovittajana oli Jorma Panula. **Mitä tapahtuu!** (DIGLP 6) vuodelta 1979 koostuu lauluista Hectorin teksteihin, joka itse totesi Selvis-lehden haastattelussa kesällä 2001: ”Pidän tuon levyn tekstejä – joitakin yksittäisiä lauluja jo sinänsä – kokonaisuutena ehkä tärkeimpänä duuninani tekstintekijänä, tai onnistuneimpana sanoituskokonaisuutena”.

Broadcast-yhtyeen jäsenenä esiin tullut Edu Kettunen julkaisi niin ikään soolodebyyttinsä Edu Kettunen Diglt:illä (DIGLP 28), vuosi oli 1984. Broadcast levytti vuodesta 1981 Hi Hat -merkille, mutta siirtyi toisen albumin jälkeen konsernin sisällä Diglt-merkille. Vuonna 1983 julkaistu **Whos' Got the Ball** -albumi (DIGLP 24) muodostui kultalevyrajan (25 000) ylittäneeksi myyntimenestykseksi. Broadcast julkaisi vielä seuraavan albuminsa yhtiöllä, mutta vetäytyi sen jälkeen ns. telakalle (jatkaen vain projektiluonteisesti). Edu Kettunen jatkoi levyttämistään toisalla.

Love Recordsille kaksi arvostettua bluesalbumia levyttäneen Chicago Overcoat -yhtyeen laulaja/harpisti Pepe Ahlqvist jatkoi levyttämistään DigIt-merkillä vuonna 1988, yhtyeenään ensin The Sunset Boulevard (DIGLP 37). Ensimmäisen levyn lupauksia alkoi lunastaa Ahlqvistin johtama, H.A.R.P. -nimen saanut ryhmä, joka julkaisi kaiken kaikkiaan viisi roots-henkistä originaalimateriaalia sisältänyttä albumia vuosina 1989–1994, kolme ensimmäistä niistä DigIt:illä. Kaikkien tuotantoon kappaleiden tekoa myöten vaikutti vahvasti Broadcastissa esiin tullut Esa Kaartamo.

Kirka Babitzinin bändissä esiin noussut urkuri/laulaja Kassu Halonen siirtyi sovittaja/kapellimestaritehtäviin Finnlevyn tuotannoissa 70-luvun lopulla, ja aloitti omalla nimellään levyttämisen vuonna 1979 Finndiscin Delta-merkillä. Hän jatkoi Scandialla, ja siirtyi 80-luvun alussa sen Hi Hat -labelille, jonka puitteissa vaihtoi hetkeksi laulukieltäkin englannista suomeen. Kansainvälistä menestystä Halonen koki vuonna 1985, jolloin hänen säveltämänsä (ja Edu Kettusen sanoittama) laulu If Home Was Here saavutti Yhdysvalloissa järjestetyssä sävellyskilpailussa kolmannen sijan. Single julkaistiin DigIt:llä (DIGS 154), ja raita oli myös mukana vuoden 1986 albumilla *I Have Played Rock 'n Roll* (DIGLP 30). Kiittäviä arvioita kotimaan lehdistössä saanut hard rock -tyylinen julkaisu ei kuitenkaan avannut väyliä laajempaan menestykseen.

Hard rockin ja heavyn suunnalta DigIt:in ensimmäinen kiinnitys oli kuusamolainen Zero Nine. Se julkaisi merkillä kolme englanninkielistä albumia, joista yhtä äänitettiin Englannissa asti. Läpimurtoa ulkomailla ei kuitenkaan koskaan tullut, vaikka yhtye myöhemmin esiintyi mm. Doningtonin kuuluilla festivaaleillakin.

Helsinkiläinen Gringos Locos sai jo syntävaiheessaan melkoisesti huomiota; sen asialliselta hard rock -otteelta odotettiin paljon. ”Juurevaa ja melodista kitararokkia raskaalla kädellä soitettuna” mainostettiin vuoden 1987 debyyttialbumia (DIGLP 35). Toisen albumin, vuonna 1989 julkaistun *Punch Drunk* (DIGLP 42) tuottajaksi saatiin amerikkalainen, erityisesti Atlantic-yhtiön tuotannossa maineikkaaksi noussut Tom Dowd. Yhtyeen onnistui solmia mittavasti uutisoitu lisensiointisopimus PolyGram-yhtiön kanssa, mutta läpimurto ei kuitenkaan lopulta onnistunut. Gringos Locos julkaisi vielä yhden albumin DigIt:illä vuonna 1991, otsikoltaan *Raw Deal* (DIGLP 52).

Modernimman rockin puolelta on mainittava Aki Sirkesalon ja Sami Saaren esiin tuonut Giddyups. Diglt:illä julkaistu debyyttialbumi **Seasons of the Shake** (DIGLP 39) nojasi vielä vahvasti marginaalimman rockin parissa toimineen Raine Salon (joka ei enää tuolloin ollut yhtyeen jäsen) kappaleisiin. Myönteisiä arvioita saaneen, mutta vaatimattomasti myyneen debyytin jälkeen yhtye jatkoi vielä jonkin aikaa toisaalla.

Laulaja/lauluntekijä Katriina Honkanen aloitti omien albumiensa julkaisun Diglt-merkillä vuonna 1990. Hän oli debyyttisinglensä ehtinyt julkaista hieman aiemmin toisella yhtiöllä, mutta debyyttialbumi **Uni** (DIGLP 46) toi hänet merkittävästi esiin. Seuraavana vuonna julkaistu toinen albumi **Hiljainen talo** (DIGLP 50) julkaistiin vielä Diglt-merkillä, mutta hänen kolmesta seuraavastaan (Finnlevylle) vain viimeinen, vuoden 1997 Marseillen saippuaa (vaikkakaan sarjanumeroltaan ei enää merkin ”juoksussa”). Sittemmin Katriina Honkanen on – teatteritöittensä ohella – jatkanut levytysuraansa toisaalla.

Näyttelijänä esiin noussut Kaija Kärkinen debytoi laulajana Diglt:illä, albumillaan **Mustaa vettä** (DIGLP 53) vuonna 1991. Tuottajana toimi Jukka Hakokönkään kanssa Ilkka ”Ile” Kallio, joka oli myös säveltänyt albumin kaikki laulut. Mukana oli vuoden ”euroviisujen” edustuslaulumme **Hullu yö**, joka tietenkin oli myös singlejulkaisu (DIGS 197). Laulujen sanoittaja oli tässä vaiheessa Jukka Välimaa, mutta jatkossa Kärkinen alkoi tehdä tekstejä itse, ja pariskunta Kärkinen & Kallio jatkoi menestykseksi muodostunutta levytysuraansa toisaalla.

Diglt:in toimintaan oleellisesti liittyen on jo mainittujen tuottajien lisäksi esiin nostettava 70-luvulla PSO:lla aloittanut Timo Lindström. Äänitysstudioina käytettiin kaikkia keskeisiä Helsingissä olleita studioita, Finnlevyn omat luonnollisesti mukaan lukien. Äänittäjinä olivat esim. Tom Vuori, Jukka Teittinen, Dan Tigerstedt, Risto Hemmi ja Juha Laakso. Kansien suunnittelijoina mm. Raz, Markus Heikkerö ja Tapsa Rantanen, kuvaajina Ilmari Kostiainen, Reijo Kelaranta, Erik Uddström, Henrik Schütt ja Jouko Lehtola.

Diglt:in julkaisukatalogi käsittää 54 albumia ja noin 100 singleä. Tuotannon loppupää osuu aikaan, jolloin uudeksi rinnakkaisformaatiksi alkoi ilmestyä cd-levy. Pepe Ahlqvistin ensimmäisten levyjen ohella ensimmäisiä myös cd:nä julkaistuja albumeja olivat mm. Greedy Pig -yhtyeen **Rye Rye Man** (DIGLP 40) sekä **She-She Sam -duon Look What We Started** (DIGLP 41) vuo-

delta 1989. Usea labelin albumeista on sittemmin julkaistu cd-muodossa sellaisenaan.

On huomattava, että varsinaisen julkaisupolitiikkansa päättymisen jälkeen DigIt palasi Fin-levyillä käyttöön levymerkkinä vuosiksi 1996–1998 (mm. Janita, Jiri Nikkinen, Ufo Mustonen, Ona Kamu).

Kirjoittaja: Pekka Nissilä

FAZERIN MUSIIKKIKAUPPA

Konrad Georg Fazerin vuonna 1897 Helsinkiin perustama Fazerin Musiikkikauppa tuli mukaan äänilevyalalle vuonna 1910. Se oli silloin jo menestyvä musiikkiliike, jolla oli haaraliikkeitä muualla maassa. Tärkeimpiä artikkeleita olivat soittimet ja nuotit, mutta gramofonit ja äänilevyt olivat kiinnostava uusi tuote. Englantilaisella Gramophone-yhtiöllä oli ollut Suomessa edustus jo vuodesta 1903, mutta yhtiö oli tyytymätön entisen agenttinsa tuloksiin, ja edustus siirrettiin Fazerille. (Seuraavassa puhumme yksinkertaisuuden vuoksi Fazerista, kun tarkoitamme Fazerin Musiikkikauppaa. Sitä ei tietenkään pidä sekoittaa Fazerin makeistehtaaseen, jonka perustaja oli Karl Fazer, Konradin veli. Sekaannuksen välttämiseksi alalla toimineet ihmiset puhuivat aikanaan ”Musiikki-Fazerista” ja ”Karamelli-Fazerista”).

Fazerin ensimmäinen äänilevytähti oli J. Alfred Tanner, joka oli juuri tehnyt läpimurron helsinkiläisessä revyyteatterissa. Fazer ja Gramophone hallitsivatkin ennen ensimmäistä maailmansotaa lähes totaalisesti Suomen pieniä markkinoita, mutta sitten suomalaisten levyjen tuotanto katkesi lähes kymmeneksi vuodeksi. Nuorella tasavallalla oli muutakin mietittävää.

Asfalttikukka ja Emma

Vuonna 1925 olot olivat vakiintuneet jo niin paljon, että Fazer saattoi jälleen lähettää taiteilijoita levyttämään ulkomaille. Yhteistyökumppani oli edelleen Gramophone, mutta

levymerkiksi oli muuttunut His Master's Voice. Levymyynti kääntyi todella nousuun vasta vuonna 1929, jolloin äänilevyjen tuontituloja alennettiin. Suurimpana syynä äänilevymusiikin suosioon oli modernin tanssimusiikin läpimurto. His Master's Voice julkaisi ensimmäiset suomalaiset megahitit, Suomi Jazz Orkesterin soittaman foxtrotin Puuseppä ja valssin **Asfalttikukka**. Vuoden kolmas hitti oli Ture Aran **Emma-valssi**. Vuonna 1929 Suomessa myytiin noin miljoona äänlevyä, ja Musiikki-Fazer avasi uusia myymälöitä maaseudulla. Seuraavana vuonna alkoi kuitenkin suuri lama ja levyjen myynti romahti. Seuraavina vuosina uusia levyjä tehtiin vain harvaksen.

Kun toinen maailmansota syttyi, Musiikki-Fazer huomasi joutuneensa levyalalla paitsioon. His Master's Voicen levyt valmistettiin Englannissa, johon yhteydet olivat sodan vuoksi poikki. Marraskuussa 1940 yhtiön tuleva toimitusjohtaja Roger Lindberg matkusti Berliiniin mukanaan laulajat Matti Jurva ja Eero Väre.

Saksalaisen studio-orkesterin kanssa he tekivät sarjan levyjä Kristall-merkille. Vuonna 1942 saksalaiset teknikot tulivat vuorostaan Helsinkiin, ja äänitystilaisuuteen kutsuttiin suurempi joukko taiteilijoita, mm. suosittu lauluyhtye Harmony Sisters. Kristall- ja Imperial-merkeillä ilmestyi yhteensä noin sata levyä. Näiden joukossa oli monien ikivihreiden sävelmien ensilevytyksiä, esimerkiksi George de Godzinskyn **Sulle salaisuuden kertoa mä voisin**, Pentti Viherluodon **Kaukainen ystävä** ja Toivo Kärjen **Olit Karjala kaunein maa**. Oman erityisen ryhmänsä muodostivat Matti Jurvan humoristiset propagandalaulut, kuten **Njet Molotoff**, **Mannerheimin linjalla** ja **Kotirintama kestää**.

Kotimainen levytuotanto alkaa

Vuonna 1945 sota päättyi. Äänilevyteollisuuden vanhat kansainväliset yhteydet olivat katkenneet, ja useimmissa Euroopan maissa alkoi tiukka tuontisäännöstely joka rajoitti levyjen tuontia ulkomailta. Suomeen oli sodan aikana perustettu uusi levy-yhtiö, Rytmi. Oman studion ja prässäämön ansiosta Rytmi ei ollut riippuvainen tuonnista. Se siirtyi myöhemmin Musiikki-Fazerin omistukseen, samoin kuin muutaman vuoden toiminut Electro (katso erillinen artikkeli).

Fazerin ensimmäinen ”oma” levymerkki oli vuonna 1948 käynnistetty Sävel, jolla oli kolme merkittävää taiteilijaa: Henry Theel, Tapio Rautavaara ja Reino Helismaa. Sävelen klassikoita olivat Tapio Rautavaaran **Päivänsäde ja menninkäinen**, Reino Helismaan **Meksikon pikajuna** ja Henry Theelin **Sivistys**. Varsinaiseksi kestopuosikiksi muodostui kuitenkin Theelin **Kulkuset**, jota myytiin vielä vuosia eteenpäin merkittäviä määriä joka joulukuusi. Sävel julkaisi myös muutamia historiallisesti merkittäviä jazzlevyjä, kuten Kauko Viitamäen kvintetin **Northwest Passage**. Niiden myynti oli kuitenkin pettymys yhtiölle.

Vuonna 1948 Roger Lindberg onnistui saamaan Fazerille uuden, merkittävän edustuksen. Decca oli sodan päättyessä Euroopan toiseksi suurin levy-yhtiö. Edustuksen myötä Fazer ryhtyi tuottamaan suomalaisia levyjä Decca-merkillä. Toiseksi merkiksi vakiintui Rytmi. Sävel-merkistä luovuttiin toistaiseksi, vaikka se tuli myöhemmin käyttöön kokoomalevyissä. Fazerilla oli hyvä jakeluverkko, ja äänityksiä valvoivat tunnetut orkesterinjohtajat Klaus Salmi ja Toivo Kärki. Kärjellä oli hyvät suhteet myös suomalaisiin elokuvayhtiöihin, hän oli aikansa eniten käytetty elokuvasäveltäjä.

Fazerista tulikin 1950-luvun alussa Suomen johtava levy-yhtiö. Kiinteät taiteilijasopimukset eivät vielä olleet yleisiä, ja samat laulajat saattoivat levyttää useammalle merkillä. Decca- ja Rytmi-levyillä esiintyivät kuitenkin säännöllisesti aikakauden suosituimmat solistit Henry Theel, Olavi Virta, Tapio Rautavaara, Erkki Junkkarinen, Kauko Käyhkö (Justeerin), Reino Helismaa ja Metro-tytöt.

Kun Kauko Käyhkö oli esittänyt huippusuositussa elokuvassa Rovaniemen markkinoilla Toivo Kärjen samannimisen rallin, se ilmestyi pian myös levyllä. Olavi Virta vieraili lukuisissa elokuvissa laulurooleissa, ja esitti aina jonkin Toivo Kärjen sävellyksen, jonka hän oli myös levyttänyt Fazerille. Pian laulut soivat myös radiossa Lauantain toivotuissa levyissä – Kärki on muistelmissaan kertonut, miten hänellä oli tapana lähettää kiertueiltaan toivekirjeitä radioon eri puolelta Suomea.

Vuonna 1951 Suomessa ryhdyttiin julkaisemaan tilastoja eniten myydyistä levyistä. Niistä näkyy selvästi Fazerin iskelmien menestys. Vuoden 1951 suosikkeja olivat **Rovaniemen markkinoilla**, Erkki Junkkarisen **Imatran Inkeri** ja Justeerin **Kaksi vanhaa tukkijätkää**. Vuon-

na 1952 eniten myytyjen levyjen joukossa olivat Tapio Rautavaaran **Reppu ja reissumies** ja **Isoisän olkihattu**, Esa Pakarisen Lännen lokarin veli ja Erkki Junkkarisen **Hopeahääpäivänä**. Vuoden 1953 kärkiä olivat Olavi Virran Tulisuu-delma, Matti Louhivuoren **Metsäkukkia** ja Metro-tyttöjen **Taikayö**. Syksyllä 1954 viiden parhaan joukossa oli pelkkiä Fazerin levyjä, joista kolme oli Olavi Virran laulamia: **Istanbul, Täysikuu ja Sokeripala**. Neljäntenä ja viidentenä olivat Metro-tyttöjen **Mummon kaappikello** ja **Kun kesä on mennyt**.

Olisi kuitenkin väärin tarkastella levytuotantoa vain listojen näkökulmasta. Vaikka levyjen kokonaisynty oli pientä, Fazer tuotti 1950-luvun alussa myös lastenlauluja, klassillista musiikkia, jazzia, harmonikkasooloja ja paljon muuta. Aulikki Rautawaara tulkitse Sibeliuksen lauluja. Pianotaiteilija Rolf Bergroth levytti Claude Debussyn **Clair de lune**. Stig Wennströmin jazzyhtyeen **Darktown Strutters Ball** oli ensimmäinen suomalainen dixieland-levy. Rytmimerkillä ilmestyi jopa ensimmäinen levytys Suomen tataarien musiikista, solistina Hamid Hairedin – varhaisista maailmanmusiikkia.

Toivo Kärjen kausi

Vuonna 1955 Toivo Kärki jätti orkesterinjohtajan työt ja siirtyi päätoimisesti johtamaan Musiikki-Fazerin levytuotantoa. Kilpailu äänilevyalalla oli kiristynyt uuden Scandia-merkin astuttua kehiin, mutta Fazer esitteli nyt yleisölle sarjan uusia laulajia: Jorma Lyytinen, Vieno Kekkonen, Eila Pellinen, Juha Eirto, Eila Pienimäki, Tuula Siponius, Pärre Förars. Kotimainen ohjelmisto sai antaa tilaa kansainvälisille käänösiskelmille. Viisikymmenluvun lopun suuria menestyksiä olivat mm. Juha Eirton **Tiikerihai havaiji**-kitarasoolooneen, Eila Pellisen Kaksi kitaraa ja Eila Pienimäen **Vanhan veräjän luona**. Tämä Toivo Kärjen sävellys osoitti, että vanha jazzpianisti oli omaksunut nopeasti näiden vuosien jazziskelmä-linjan.

Fazerin suuriin löytöihin kuului myös virolainen oopperalaulaja Georg Ots. Yhteydet veljeskansaansa olivat rautaesiripun vuoksi katkenneet vuosiksi, mutta viisikymmenluvun lopulla virolaisia taiteilijoita pääsi jälleen kierteelle maahamme Suomi-Neuvostoliitto Seuran suojissa. Fazer tarttui tilaisuuteen, ja vuonna 1957 yhtiö julkaisi Tallinnassa äänitetyn suomenkielisen version Raimond Valgren **Saarenmaan valssista**. Se oli syksyllä Suomen toiseksi eniten myyty

levy. Tämän jälkeen Ots teki uusia levytyksiä aina Suomen-kiertueittensa yhteydessä. Parhaiten näistä menestyi vuonna 1959 äänitetty **Unohtumaton ilta**, suomenkielinen versio neuvostoliittolaisesta megahitistä **"Moskovan iltoja"**.

Vuonna 1955 Fazer oli julkaissut ensimmäiset LP-levynsä. Aluksi nämä pienet 25 sentin levyt olivat koosteita aikaisemmin julkaistuista savikiekoista ja singleistä, mutta vähitellen julkaistiin myös alkuperäismateriaalia.

Vuonna 1957 Rytmi-merkillä ilmestyi Suomessa vierailleen venäläisen oopperalaulajan Pavel Lisitsianin albumi, joka kuuluu nykyisin klassisen musiikin keräilyharvinaisuuksiin. Säestäjänä oli George de Godzinsky. Vuonna 1961 ilmestyi Kaustisen purppuripelimannien kokoelma, jolla oli Konsta Jylhän unohtumaton tulkinta **Häävalssista**. Levy oli aikaansa edellä, ja sama materiaali julkaistiin uudelleen folk-aallon saavuttua Suomeen.

Kuusikymmenluku toi mukanaan television, sävelradion, Eurovision laulukilpailut ja rockin. Uusien edustusten myötä Fazer käynnisti kaksi uutta levymerkkiä, Philips ja Fontana. Aluksi koettiin kuitenkin suuri tangokuume. Vuosina 1963–1964 Suomen singlelistojen kärjessä olivat vuorotellen Beatles ja tangot. Toivo Kärki oli jo 1940-luvulla säveltänyt monet klassisista suomalaisista tangoista ja hänen oli helppo sopeutua uuteen virtaukseen. Tangoaallon nostattamina Eino Grönin **Illan viimeinen tango**, Eila Pienimäen **Tulenliekki** ja Taisto Tammen **Tango merellä** menestyivät mainiosti. **Tango merellä** oli syksyllä 1963 Suomen eniten myyty levy ja päihitti listoilla sekä Cliff Richardin että Elvis Presleyn. Tangon suosio jatkui vielä 1965, jolloin Esko Rahkosen tulkinta Unto Monosen tangosta **Syvä kuin meri** nousi listoille.

Uusia tuulia edusti Marion Rungin **Tipi-tii**. Tämä Kari Tuomisaaren sävellys oli ollut Suomen edustajana Eurovision laulukilpailussa ja nousi keväällä 1962 listaykköseksi. Toisen yllätys oli The Sounds -yhtyeen **Emma**, joka toi ensi kertaa kotimaisen rautalankamusiikin suuren yleisön tietoisuuteen. Se oli kesän 1963 eniten myyty levy ja samalla kunnianosoitus ensimmäiselle suomalaiselle megahitille.

Rock-musiikki oli tullut Suomeen jo 1950-luvun puolivälissä, jo lloin tehtiin myös ensimmäiset suomalaiset rock-levyt. Fazerin panos oli aluksi vaatimaton. Saadakseen haltuunsa

Rock Around the Clockin suomalaiset kustannusoikeudet yhtiö julkaisi kappaleesta suomenkielisen version nimellä Tunnista toiseen. Göran Ödnerin tulkinta ei kuitenkaan tee kappaleelle oikeutta.

1960-luvun alussa Suomeen kotiutui brittiläisten esikuvien mukaisesti uudentyyppinen soitinkokoonpano, jossa oli kaksi kitaraa, bassokitara ja rummut. The Sounds kuului kotimaisten rautalankayhtyeiden parhaimmiston, mutta levyn menestyksen salaisuus oli ohjelmistovalinta: tuttu suomalainen molli-iskelmä modernina sovituksena.

Fazerin muut hitit 1960-luvun puolivälissä edustivat perinteisempää iskelmää. Seppo Hanskin ***Dona, Dona*** (Decca) oli ykkönen marraskuussa 1965, kakkosena oli Beatlesien ***Yesterday***. Tapio Rautavaaran ***Häävalssi*** (Philips) oli kärjessä syksyllä 1966. Kaustislaisen pelimannisävelmän oli tekstittänyt Fazerin konttorissa työskennellyt Tuula Valkama.

Finnlevy perustetaan

Vuonna 1966 yhtiön levytuotanto organisoitiin uudelleen, kun yhtiö perusti kansainvälisen Philips-Polygram konsernin kanssa yhteisyrityksen, joka sai nimekseen Finnlevy. Yhteistyö Polygramin kanssa jatkui vuoteen 1974, jolloin Fazer osti Finnlevyn kokonaan omakseen. Finnlevyn levymerkkejä olivat nyt Philips, Fontana, Polydor sekä vanhat tutut Decca ja Rytmi. Kotimaaisesta tuotannosta vastasi edelleen Toivo Kärki.

Finnlevyn ensimmäinen merkittävä taiteilijakiinnitys oli Irwin Goodman, joka siirtyi pieneltä Finndisciltä Finnlevylle sen ajan suurimmasta siirtosummasta. Sijoitus kannatti. Irwinistä tuli moneksi vuodeksi yksi Finnlevyn parhaiten myyvistä taiteilijoista, kun hänen yhdessä Vexi Salmen kanssa kirjoittamansa laulut nousivat toistuvasti listoille. Ryysyranta oli ykkösenä loppuvuodesta 1967. Seuraavana vuonna ***Reteesti vaan*** oli albumilistan kärjessä. LP-levyillä alkoi nyt olla merkittävä asema levymyynnissä. Alkuvuodesta 1971 St. Pauli ja Reeperbahn johti sekä single- että LP-listoja.

Muuten uutta kotimaista single-tuotantoa julkaistiin tasaisesti konsernin eri merkeillä.

Deccalle levyttivät mm. Paula Koivuniemi, Seppo Hanski, Taisto Tammi, Pasi Kaunisto, Eino Grön, Juha Vainio sekä Jarkko ja Laura. Fontanan artisteja olivat Tamara Lund ja Esa Pakarinen. Philipsille lauloivat Kai Hyttinen, Esko Rahkonen, Fredi, Anita Hirvonen ja Robin. LP-levyt ilmestyivät pääasiassa Finnlevy-merkillä. Niinpä Fredi oli helmikuussa 1973 single-listan kärjessä Philips-levyllä **Puhu hiljaa rakkaudesta**. Samaan aikaan albumilistan kärjessä ollut Fredin samanniminen LP-levy kantoi Finnlevyn merkkiä.

Vuonna 1967 Fazer sai uuden merkittävän kansainvälisen edustuksen, kun siitä tuli myös monikansallisen CBS-yhtiön levyjen jakelija Suomessa. Kuten tapana oli, Fazer ryhtyi nyt julkaisemaan osan kotimaista tuotantoon CBS-merkillä. Yhteistyö jatkui vuoteen 1976, jolloin CBS perusti Suomeen oman tytäryhtiön.

CBS:n suomalaiset taiteilijat edustivat populaarimusiikkia laidasta laitaan. Heitä olivat mm. Markku Aro, Veikko Lavi, Finntrio, Frederik, M.A.Numminen sekä naisjutuistaan tunnetuksi tullut ”Kreivi” Pertti Ylermi Lindgren. Fazer oli nyt Suomen ylivoimaisesti suurin levy-yhtiö. Kaikkiaan yhtiö julkaisi vuosina 1965–1970 peräti 477 eri singleä.

Vuonna 1968 Fazer osti myös Levytukku Oy:n levytuotannon. Levytukku (katso erillinen artikkeli) oli 1950-luvulla ollut yksi maamme johtavista levy-yhtiöistä, jonka taiteilijoita olivat muun muassa Olavi Virta, Tapio Rautavaara ja **Kipparikvartetti**. Kuusikymmenluvulla yhtiön levytuotanto oli hiipunut, ja kaupan jälkeen sen toiminta rajoittui soitinten maahantuontiin.

Suomi-iskelmä ja Suomi-rock

1970-luvulla Suomen levymarkkinat kasvoivat uskomatonta vauhtia. Vuosikymmenen aikana äänitemyynti kasvoi nelinkertaiseksi. Fazer oli alan kiistaton markkinajohtaja ja julkaisi vuosikymmenen aikana kaikkiaan 791 singleä ja 917 LP-albumia. Parhaimpina vuosina yhtiö julkaisi lähes yhtä monta albumia kuin kilpailijat yhteensä. Kaseteilla alkoi myös olla merkittävä asema äänitemyyntissä, mutta niiden sisältö oli pääosin samaa kuin vastaavilla LP-levyillä.

Vuonna 1972 Fazer osti pahimman kilpailijansa Scandian (ks. erillinen artikkeli). Aluksi

yhtiöt jatkoivat kuitenkin toimintaansa erillisinä. Kaupan mukana Fazerille siirtyi myös Scandian pari vuotta aikaisemmin ostama Finndisc, josta muodostettiin konsernin sisälle oma tuotantoyksikkönsä. Finndisciä varten käynnistettiin uudet levymerkit Rondo ja Delta (ks. erilliset artikkelit). Fazerin oma tuotanto jatkui Toivo Kärjen johdolla Finnlevyn lipun alla. Yhtiön käyttämiä levymerkkejä olivat nyt Finnlevy (aluksi vain LP-albumit), Fontana, Philips, Polydor, Rytmi, Shokki, sekä edellä mainittu CBS. Sävel, Manhattan ja Triola-merkkejä käytettiin lähinnä kokoelmajulkaisuihin.

Jo 1950-luvulla Fazerilla oli ollut oma vakituinen sanoittajansa Reino Helismaa, joka kirjoitti tekstit useimpiin Toivo Kärjen sävellyksiin. Vuosina 1970–1977 Kärjen päätoimisina yhteistyökumppaneina Fazerilla toimivat Vexi Salmi ja Juha Vainio, jotka tuottivat sekä alkuperäisiä tekstejä että käännöksiä Fazerin levyttämiin ulkomaisiin iskelmiin. Vainio oli lisäksi myös menestyvä levylaulaja, jonka humoristisista ralleista on tullut ikivihreitä.

Kasvanut tuotanto vaati lisävoimia. Vuonna 1975 yhtiöön kiinnitettiin nuori musiko-ekonomi Vasilij (Gugi) Kokljuschkin, joka aloitti pitkän nousujohteisen uransa äänilevyalalla. Vuonna 1978 Toivo Kärki jäi eläkkeelle katkerissa tunnelmissa, kuten hänen muistelmateoksestaan **”Siks on mä suruinen”** voi lukea.

Kärjellä oli ollut merkittävä osuus Fazerin nousussa Suomen johtavaksi levy-yhtiöksi, mutta monien mielestä hänellä ei ollut enää kosketusta 1970-luvun uusiin musiikkivirtauksiin. Kärjen jälkeen Fazerin kotimaisen tuotannon johtajaksi tuli joksikin aikaa Hannu Ström, apunaan tuottajat Esa Nieminen, Kim Kuusi ja Vesa Nuotio. Sittemmin yhtiössä tapahtui useita henkilövaihdoksia.

Tällä välin suomalainen populaarimusiikki oli nopeasti muuttunut. Perinteisen iskelmän rinnalle oli noussut Suomi-rock. Tässä murroksessa Fazer oli jäänyt jälkeen kilpailijoista, ja yhtiössä ryhdyttiin nyt aktiivisesti etsimään uutta suuntausta edustavia taiteilijoita. Tätä varten käynnistettiin uusia levymerkkejä, joilla oli omat tuottajansa. Vuonna 1978 aloittivat Kräk! ja Digit (katso erilliset artikkelit), joiden taiteilijoita olivat mm. Pekka Pohjola, Kojo, Kake Singers ja Veltto Virtanen. Ufolle levyttivät Lemon, Oiling Boiling ja Tuohi Klang. Yhtiön tuotannosta merkittävä osa edusti kuitenkin edelleen perinteistä iskelmää, jolla oli myös jatkuvaa kysyntää.

1970-luvulla yhtiön taiteilijoita olivat mm. Merja Rantamäki, Taiska, Päivi, Hanne, Eini ja Mona Carita. Arja Saijonmaa levytti kokoelman **Mikis Theodorakisin lauluja**. Muuten Fazerin ainoaksi kokeiluksi tällä vuosikymmenellä paljon esillä olleen poliittisen laulun alueella jäi yksi Neilikka-yhtyeen LP.

Toinen merkittävä uusi avaus oli vuonna 1979 käynnistetty Finlandia, josta tuli pitkäksi ajaksi Suomen johtava klassisen musiikin levymerkki. Finlandian tuotannosta vastasi Fazerilla pitkään työskennellyt Jaakko Borg, jonka veli Kim Borg (myös yksi Finlandian artisteista) oli yksi kansainvälisesti tunnetuimmista suomalaisista laulajista. Jo merkin ensimmäinen julkaisu oli huomiota herättänyt kulttuuriteko: kokonaislevytys Aarre Merikannon oopperasta **Juha**. Tähän saakka Suomessa oli tuotettu satunnaisesti kotimaista klassista musiikkia, ja alan harrastajat olivat saaneet tyytyä pääasiassa suurten kansainvälisten yhtiöiden ohjelmistoon. Finlandia kohotti äänilevyn merkityksen suomalaisen taidemusiikin tunnetuksi tekijänä aivan uudelle tasolle. Sarjassa julkaistiin sekä modernien suomalaisten säveltäjien tuotantoa että kotimaisten solistien esityksiä.

FinnScandia syntyy, aikakausi päättyy

Äänilevyt oli vain osa Fazer-Musiikin monipuolisesta toiminnasta, joka ulottui soitinten valmistuksesta postimyyntiin. Vuonna 1982 konsernin kaikki levytuotanto yhdistettiin FinnScandia Musiikki Oy:n nimikkeeseen. Vuosikymmenen aikana Fazer julkaisi yli 700 singleä ja saman verran LP-levyjä. Vuonna 1981 Fazer osti lisäksi Pohjoismaiden Sähkö Oy:n levytuotannon (ks. erillinen artikkeli) ja myöhemmin vielä Lasse Mårtensonin Kompassin, Rauno Lehtisen Saunan sekä Matti ja Teppo Ruohosen M & T:n. Yrityskauppojen seurauksena suurin osa sotien jälkeisestä suomalaisesta levytuotannosta siirtyi nyt Fazerin omistukseen.

Tässä vaiheessa Delta ja Rondo -merkit lopetettiin ja etikettien kirjoja supistettiin muutenkin. Finnlevy säilyi yhtiön tärkeimpänä levymerkkinä populaarimusiikin alalla, ja merkille levyttikin suuri osa vuosikymmenen tunnetuista iskelmätähdistä, mukaan luettuna Markku Aro, Frederik, Taiska, Solistiyhtye Suomi, Kake Randelin, Berit ja Arja Koriseva. Fazerin ohjelmistoon kuuluivat myös television avulla suureen suosioon nousseet tenavatähdet.

Vuonna 1984 Fazer-Finnscandian ponnistelut rockin alalla lopultakin palkittiin ruhtinaallisesti, kun Dingo ***Sinä ja minä*** (Kräk!) nousi single-listalle. Tästä alkoi pari vuotta kestänyt Dingo-ilmiö, joka saavutti laajimmillaan samanlaiset puitteet kuin Beatlesien ihailu aikanaan. Yhtyeen albumia Nimeni on Dingo myytiin yli satatuhatta kappaletta, ja seuraava kokoelma ***Kerjäläisten valtakunta*** menestyi lähes yhtä hyvin. Fazerin muita taiteilijoita Suomi-rockin alalla olivat muun muassa suosittu Miljoonasade, Mamba ja Clifters. Miljoonasateen ***Marraskuu*** oli single-listan kärjessä syksyllä 1987.

Äänilevyala oli kuitenkin muuttumassa. Suuret kansainväliset yhtiöt halusivat ottaa tuotteittensa jakelun omiin käsiinsä koko Euroopassa, ja vuosikymmenen lopulla Fazer menetti kaikki tärkeimmät ulkomaiset edustuksensa. Yhtiöllä oli edelleen vahva kotimainen tuotanto, ja CD-levyn yleistyessä Fazer pääsi jälleen hyödyntämään mittavaa back katalogiaan uusintajulkaisuissa. 1990-luvun alussa yhtiö ehti vielä ostaa Discophonin tuotannon. Vuonna 1993 Fazerin omistajat päätyivät kuitenkin myymään yhtiön levytuotannon kansainväliselle Warner Musicille. Fazer ja Warner jatkoivat Suomessa toimintaansa erillisinä vuoteen 1998 saakka, jolloin Musiikki-Fazerin nimi hävisi lopullisesti äänilevyteollisuudesta. Toimintansa aikana Fazer ja siihen eri aikoina sulautuneet yhtiöt olivat ehtineet tuottaa kymmeniä tuhansia suomalaisia levyjä, jotka nyt jatkavat edelleen olemassaoloaan Warner Music Finlandin katalogissa.

Kirjoittaja: Pekka Gronow

KRÄK

Kräk-levymerkki (jonka kirjoitusasu logossa on varustettu huutomerkillä) perustettiin (Fazerin) Finnlevylle vuoden 1979 alussa. Edellisenä vuonna käynnistynyt Diglt-merkki profiloitui tyylimaailmaltaan melko laajaksi, ja rockin suhteen jossain määrin ”aikuisemmaksi”, jota edusti myöskin konsernin oma HiHat-merkki, joten kilpailu etenkin uuden, nuoremman rockin kentällä antoi syytä Kräkin starttaamiselle. Love Recordsin tarina oli ohi, ja keskeisimmiksi aikakauden tuoreen rockin julkaisijoiksi olivat nousseet helsinkiläinen Johanna, sekä tamperelainen Poko Rekords.

Uuden labelin tuottajaksi nimitettiin Pekka ”Takku” Kotilainen, joka taustaltaan oli esimerkiksi yksi suomalaisen dj-toiminnan pioneereista. On kuitenkin tosiasia, että Suomen pienillä markkinoilla on harvoin pystytty linjaamaan mitään levymerkkiä kovinkaan selkeästi omanlaisekseen. Ja kun ”Kräk-Kotilaisen” itsensä kirjoittamaa kolumnia Soundi-lehden sarjassa Päivä rockteollisuudessa toukokuulta 1979 lukee, niin levy-yhtiön toimistossa hänenkin työpäiväänsä näkyivät sujuvasti kuuluneen asioiden hoito niin Finnlevyn kuin etenkin Diglt:n artistien suhteen.

Kräkin ensimmäinen albumijulkaisu oli tamperelaisen Tries-yhtyeen debyytti (KRÄLP 1). Yhtye voitti Suosikki-lehden järjestämän Rock-Rally -kilpailun vuonna 1977. Albumi ei vielä herättänyt huomiota, jota sen sijaan herätti levymerkin toinen julkaisu, Lovella aloittaneen, ja sittemmin kansanedustajaksi asti edenneen Velto Virtasen kolmas albumi **Tahdon** (KRÄLP 2). Soundin joulukuun numerossa huomio oli luettavissa, ja hyvin ristiriitaisessa muodossa. Mikael Wiikin albumiarvostelu oli sanalla sanoen ylistävä, ja erityisesti hän kehui mukana soittavaa bändiä (Pekka Rechartt, Heikki Silvennoinen, Hannu Tervaharju, Ippe Kätkä). **Tässä seison** -singlestä (KRÄKS 2) kirjoittaessaan [Kimmo] Miettinen oli sen sijaan täysin toisella kannalla. Bändiä hän piti ”pystyyn kuivuneena” ja musiikkia ”löysänä jumputuksena”, mutta sentään ”sanoissa voi olla ituakin”. Miettinen otti rohkeasti kantaa uuden levymerkin syntyyn: ”Joutuiko Finnlevy perustamaan uuden - eh, progressiivisen levymerkin, että Lovelta lähteneet - eh, artistit voivat jatkaa levyttämistä hyvällä omatunnolla ja ylläpitää luuloa omasta edistysisyydestään?”.

Vuoden 1977 lopulla Finnlevylle kotimaisen tuotannon johtajaksi kiinnitettiin Kim Kuusi. Hän oli toiminut freelance-tuottajana niin Lovella kuin jo Hi Hat:illakin, ja tunnettiin erityisesti ”euroviisu”-edustajanammekin olleen Pihasoittajat-yhtyeen johtajana. Hänen mukaansa konsernissa oli pitkään podettu jonkinlaista ”kroonista huonommuuden tunnetta” suhteessa Love Recordsiin. Loven talousvaikeudet saivat aikaan liikehdintää taiteilijakentässä, mutta ”Finnlevyn maine läpikaupallisena iskelmäyhtiönä paljastui kuitenkin melkoiseksi rasitteeksi artistineuvotteluissa”. Tästä johtuen päätettiin perustaa kaksi uutta levymerkkiä, joiden avulla nimenomaan pyrittiin ”irti” iskelmä-maineesta (vaikka sitä toisaalla yhtiön toimesta edelleen tietenkin paljon tuotettiin).

Televisio-ohjelman myötä nousi suosioon Teatterikoulun opiskelijapiiristä muotoutunut, Jukka Nurmelan ja Olli Tolan johdolla toiminut ryhmä nimeltä Kake Singers. Singlen ”**Me halutaan olla neekereitä**” (KRÄKS 1) ympärille tuotettiin samanniminen albumi (KRÄLP 3), josta muodostui kultalevyrajan (25 000) ylittänyt menestys vielä ennen vuoden loppua. Ryhmä toteutti niin ikään ennen vuoden loppua vielä toisenkin albuminsa **Tähtisumua** (KRÄLP 6), ja lopetti sitten alunperinkin projektiksi suunnitellun toimintansa.

Rock-SM -kisoissa menestymisien kautta Kräkille levyttivät aluksi oululainen Spiders (KRÄLP 4, 8), sekä imatralainen Stressi (KRÄLP 9). Etenkin ensin mainittuun tunnuttiin uskotavan vankasti, poikien nuoresta iästä huolimatta. Debyytti saikin kiitäviä mainintoja ”kovata-soisuudestaan”, mutta jatko ei ollut nousujohteista. Kilpailun - mutta toisen sellaisen - kautta löytyi myös Kyösti Kattilakoski, ja hänen yhtyeensä Kotka Rankki Ohutta Yläpilveä. Kattilakoski voitti jaetun ykkössijan Soundin, HiHat:in, DigIt:in ja Kräk:in yhteisessä Vuoden Biisi -kilpailussa syksyllä 1980. Voittoa kappale **Pearl Harbour** julkaistiin singlenä (KRÄKS 23), ja se oli mukana bändin albumilla Alavilla mailla hallanvaara (KRÄLP 10), nyt toisena tekijänään Markku Lonkila.

Muutaman vuoden etsiskelyn jälkeen sitten syksyllä 1984 rävähti. Porilainen Dingo nousi nopeasti suosioon, joka lopulta ylsi ennennäkemättömälle tasolle maassamme. Debyyttisingle **Sinä ja minä** (KRÄKS 41) voitti Mainos-TV:n Levyraati-ohjelman, ja debyyttialbumi **Nimeni on Dingo** (KRÄLP 15) nousi syyskuussa listaykköseksi, ylittäen kultarajan (25 000). Bändin toinen albumi, alkuvuodesta 1985 julkaistu **Kerjäläisten valtakunta** (KRÄLP 18) ylitti timanttira-

jan (50 000) jo ennakkotilauksista, ja myi viikossa platinaa (100 000). Se veti mukanaan myös debyytin uusiin myyntilukuihin, ja sittemmin molemmat saavuttivat tuplaplatinastatuksen yli 100 000 kappaleen myynnillään jo vuonna 1985, kun ”timantti”-nimityksestä meillä luovuttiin, ja platinarajaksi nimettiin kansainvälisen mallin mukainen kultarajan tuplaus.

Alkuperäiseen Dingo-kokoonpanoon kuulunut, ja ensialbumilla vielä mukana ollut [Jarkko] Eve siirtyi levyttämään omalla nimellään, ja alkukesästä 1985 julkaistu debyytti **Eve** (KRÄLP 19) nousi nopeasti myyntilistan top teniin, ja saavutti kultarajan vielä saman vuonna. Hän julkaisi Kräk:illä vielä kaksi albumiaan (KRÄLP 26, 39) muutaman vuoden sisään.

80-luvun lopulla viimeisiä kertoja (alkuperäisen järjestäjän toimesta) järjestetyn yhtyeiden Rock-SM -kilpailun saldosta Kräk:in artisteiksi suodattuivat helsinkiläiset Keba ja Kultakuume, sekä kemiläinen Nicepappi. Keba sijoittui vuonna 1984 kolmanneksi, ja sai debyyttisinglensä sekä -albuminsa julki toisella yhtiöllä seuraavana vuonna. Toisen albumin **Koko ajan go-go** (KRÄLP 31) myötä siirryttiin Finnlevyn Kräk:ille vuonna 1987. Yhtyeen pääasiallinen lauluntekijä oli laulaja/kitaristi Ali Alikoski. Vähintään kohtuullisesta suosiosta huolimatta yhtyeen matka kuitenkin katkesi toisen albumin jälkimainingeissa.

Vuonna 1986 kisan voittaneen Kultakuumeen debyyttialbumi **Purkkaa** (KRÄLP 43) julkaistiin vasta loppuvuodesta 1988.

Laulaja/kitaristi Petri Saarelan musiikkia esittänyt yhtye sai kohteliaan positiivisia kommentteja, mutta ei löytänyt laajempaa yleisöä. Se teki kaksi vuotta myöhemmin vielä toisen albumin eri yhtiölle, mutta lopetti sittemmin toimintansa. Saarela julkaisi oman, toistaiseksi ainoan sooloalbuminsa vuonna 1993.

Nicepappi selviytyi vuoden 1985 Rock-SM -kisojen semifinaaleihin asti, josta se jo huomattiin sopimuksen arvoiseksi, ja kiinnitettiin Finnlevylle. Yhtyeen debyyttialbumi **Kun astuit huoneeseen** (KRÄLP 37) julkaistiin vuoden 1987 lopulla. Materiaali oli pääasiassa kitaristi Petri Arvolan säveltämää ja laulaja Heli Luokkalan sanoittamaa. Levy sai hyvinkin myönteisiä arvioita, erityisesti Luokkalan lauluosuuksiin liittyen. Toisen albumin **Maallinen onni** (KRÄLP 46) aikaan kaksi vuotta myöhemmin oli Arvola jättänyt kokoonpanon, ja sointikin koskettimien

myötä muuttunut melkoisesti. Yhtyeen lopetettua toimintansa jatkoi Luokkala muutama vuosi myöhemmin levyttämistä omalla nimellään toisella yhtiöllä kahden albumin verran.

Vantaalainen Clifters oli myös yksi Rock-SM -kisoissa 80-luvulla menestynyt yhtye, joka julkaisi debyyttialbuminsa **Kuningas** (KRÄLP 35) Kräk:illä kesällä 1987. Yhtye sai paljon kiitosta 60-lukulaisesta tyylikkyydestään, ja herättikin hyvin huomiota, mutta löi kuitenkin isommin läpi vasta seuraavalla levyllään, joka tehtiin jo toiselle yhtiölle. Solistina toiminut Jiri Nikkinen on myöhemmin jatkanut yhtyeen toimintaa, sen ohella, että on julkaissut myös kaksi omaa levyään Fazer/Warnerilla.

Muutaman vuoden mittaista punkin ja uuden aallon perinnettä Kräkillä jatkoi yhtenä selkeimmistä esimerkeistä tamperelainen Pyhät Nuket, jonka taustasta löytyvät genren bändit Bastards ja Riistetyt. Alkuvuodesta 1984 julkaistua debyyttialbumia (KRÄLP 17) keuhuttiin ”vahvasta ja tummanpuhuvasta uudesta rockista”, mutta todettiin myös, ettei kokonaisuus ole valmista, etenkin sanoitusten ja lauluosuuksien suhteen. Myös jatko meni niin pitkälle lauluosuuksien kritisointiin, että se johtikin solistin eroon, ja nimen lyhentämiseen muotoon Nuket. Tuolloin myös kitaristi/biisintekijä Risto ”Rike” Jokela jätti yhtyeen. **Kolmas näytös** (KRÄLP 27) julkaistiin kesällä 1986. Höly Dolls -nimellä bändi teki jo vuonna 1984 mittavan Pojohs-Amerikan kiertueen.

Kojon mittavan suosion hiivuttua aloitti hän yhteistyön Suomessa jo 60-luvun puolivälistä vaikuttaneen brittiläisen laulaja/lauluntekijä Jim Pembroken kanssa. Duo-keikkailu johti ideaan työstää yhteinen albumi, mutta suomeksi laulettuna. Pembroken sävellyksiin kirjoittivat tekstejä Edu Kettunen ja Juice Leskinen. Tuottajaksi tuli Kassu Halonen, ja tuotanto oli sikäli historiallinen, että se oli ensimmäinen maassamme tehty Fairlight-sämpleri/syntetisaattorilla toteutettu sessio. Koneen oli hankkinut Jori Sivonen, joka myös huolehti sen ohjelmoinnista. **Bee tai pop** (KRÄLP 20) ilmestyi kesällä 1985, mutta levy sai melko tyrmäävät arviot. Albumi oli yksi ensimmäisiä Esittävän Musiikin Edistämiskeskuksen ESEKin äänitetuotantoon myöntämän tuen saajia.

80-luvun ”porilaisbändibuumissa” oli tavallaan yhtenä (kolmesta merkittävimmästä) mukana laulaja/kitaristi Tero Vaaran materiaalia esittänyt Mamba. Pedro Hietasen tuottama de-

byyttisingle vuoden 1984 lopulla julkaistiin vielä (Finnlevyn) Polydor-merkillä, mutta seuraavan vuoden kesällä tullut albumi Mamba (KRÄLP 22) oli jo siis Kräk-merkillä, ja tuottajana toimi Janne Louhivuori. Tyylikkään rock/pop/iskelmä -fuusion luonut yhtye nousi kultalevyisarjaan vuoden 1986 lopulla ilmestyneellä kakkosalbumillaan **Lauantai-ilta** (KRÄLP 29), jonka menestys vuoden sisään ylsi lähes platinarajaankin (50 000). Kolmannen albumin, edelleen yli 40 000 myyneen, vuoden 1987 lopulla ilmestyneen **Syksyn** (KRÄLP 38) jälkeen yhtye siirtyi ensin toisaalle, ja Vaara sitten hajottikin yhtyeen. Tämä siirto kuitenkin aiheutti **Parhaat-kokoelman** (KRÄLP 45) julkaisemisen Finnlevyllä, ja yllättäen siis Kräk-merkillä, eikä millään yhtiön erityisellä kokoelma-merkillä. Mamba-nimi otettiin kuitenkin nopeasti uudestaan käyttöön, ja yhtye palasi levyttämään Finnlevylle (Fazerille) vuodesta 1992, albumilla Pitkä vapaa.

Kitaristi Nono Söderbergin johtama Kapteeni Nemo sai kiittäviä kritiikkejä ansioistaan suomenkielisen bluesin esityksistä kahdella albumillaan (KRÄLP 24, 34), jotka julkaistiin vuosina 1986-87. Laulusolisti Markku Mustosen ohella tekstejä bändille kirjoitti Juice Leskinen.

Yksi tuottaja Janne Louhivuoren komeimmista sulista hattuun oli yhteistyö jyvaskyläläisen Miljoonasade-yhtyeen kanssa. Vuoden 1987 alussa julkaistu debyyttialbumi **Pesuhuoneesta keittiöön** (KRÄLP 32) sai kohteliaan kiinnostuneen vastaanoton, ja niin myös vuoden kuluttua julkaistu toinen, **Laukauksia viulukotelossa** (KRÄLP 40). Jo debyyttisingle **Lapsuuden sankarille** (KRÄKS 85) herätti huomiota, mutta niin ikään ensimmäisellä albumilla ollut **Marraskuu** (KRÄKS 116) oli varsinainen, myyntilistan kärkeenkin noussut hitti. Kolmas albumi, vuoden 1989 keväällä julkaistu **Veitsen valossa** (KRÄLP 44) ylitti jo kultalevyrajan (25 000) nostaten edellisenkin samaan sarjaan, ja arviot olivat kautta linjan kiitettäviä. Erityisesti solisti Heikki Salon sanoittajakyvvyt nostettiin laajasti esiin. Miljoonasade julkaisi vuosina 1987-98 kaiken kaikkiaan 11 albumia Finnlevyllä, joista vuonna 1990 julkaistua **Vain nopeat elävät** (KRÄLP 49) -kokonaisuutta pidettiin yhtyeen siihen mennessä rohkeimpana ja kuulijalta eniten vaativana julkaisuna.

Tamperelaisen Säpin menestykseen levy-yhtiö uskoi vakaasti, mutta Seppo ”Säppi” Hakasalon luotsaama, ja hänen materiaaliaan esittänyt bändi ei onnistunut läpimurrossaan kahdenkaan albumin (KRÄLP 42, 47) myötä. Debyyttisingle **Sairastelen ikävää** (KRÄKS 107) julkaistiin kesällä 1987, ja sen saamista tiukahkoista kritiikeistä edettiin kaksi vuotta myöhem-

min toisen albumin, Lintumiehen asiallisiksi sekä hyvin esitetyiksi todettuihin teksteihin asti, mutta jatkoa ei tullut.

Niistä artisteista, joiden single-julkaisu ei syystä tai toisesta johtanut ensimmäiseenkin albumiin, voidaan mainita esimerkiksi uusi aalto -kvartetti Teurastamo 5, jonka **Eläviä ruumii-ta** -single (KRÄKS 16) sai ylistävät arviot loppukesällä 1980, sekä trio Tuliapina, jonka disco-funk-tyylinen single **Maha haluu makeeta** (KRÄKS 52) sai kiittäviä kritiikkejä vuoden 1985 keväällä. Myös tyttökvartetti Pim ”haukkasi ison palan” ainakin usean kriitikon sydäimestä garage rock -singlellään **Lies** (KRÄKS 72) keväällä 1986.

Viimeiseksi Kräk-julkaisuksi jäi vuoden 1991 albumi **Vähän valoo** (KRÄLP 55), esittäjänä yhtye Gregory ja Vähän Valoo. Arvioissa karsastettiin yhtyeen nimeä, mutta ensireaktioista selviytymisen jälkeen yhtyeen reggae-poljentoakin käyttänyt ilmaisu sai myös sympatiaa.

Kirjoittaja: Pekka Nissilä